

Kennisagenda

Destigmatisering van kinderen en jongeren met psychische problemen

Kinderen moeten eerlijke kansen krijgen om zich te ontwikkelen. Psychische problemen maken dat lastiger, stigmatisering maakt dat extra moeilijk.

Destigmatisering

Stigmatisering is een proces waarin een groep personen negatief wordt gelabeld, veroordeeld en uitgesloten. Mensen die psychische problemen hebben behoren tot de meest gestigmatiseerde groepen in de samenleving. Over stigmatisering van de Nederlandse jeugd is nog relatief weinig bekend. Om een succesvolle en goed onderbouwde aanpak van destigmatisering van jongeren met psychische problemen te ontwikkelen, is meer kennisontwikkeling nodig. Destigmatisering is het tegengaan van stigmatisering met als uiteindelijk doel sociale inclusie.

De inclusie van psychisch kwetsbare jongeren is een verantwoordelijkheid die bij iedereen ligt. We hebben een samenleving voor ogen waarin iedereen ertoe doet. Niet een van enerzijds sterken en anderzijds kwetsbaren, maar een samenleving waarin ruimte is voor openheid en waarin inclusie de norm is. Met deze kennisagenda laten we zien waar meer kennis nodig is en brengen we een proces op gang: kennis over effectieve destigmatisering bijeen brengen en duiden, ontwikkelen en toe te passen. Dit om veranderingen in attitude en gedrag te bewerkstelligen, om uiteindelijk ervaringen van stigmatisering onder kinderen en jongeren met psychische problemen tegen te gaan.

Kennisagenda en Kennisdossier

Deze kennisagenda is tot stand gekomen in wisselwerking met de opbouw van het [Kennisdossier Destigmatisering van kinderen en jongeren met psychische problemen](#). Voor de realisatie van dat dossier is kennis verzameld via een literatuurreview, een enquête onder jeugdhulpprofessionals, focusgroepen met jongeren en open interviews met jeugdhulpverleners en jongeren.

Het Kennisdossier bundelt kennis over stigmatisering van jongeren met psychische problemen en dient als basis voor het (verder) onderzoeken en ontwikkelen van interventies gericht op het verminderen van stigmatisering van deze doelgroep. Blinde vlekken en hiaten in de kennis die bij de opbouw van het Kennisdossier zichtbaar werden, vormen de punten van deze kennisagenda. Die agendapunten zijn ofwel onderzoeksvragen, ofwel statements over wat aandacht, ontwikkeling of implementatie

behoeft.

Meer achtergrondinformatie over en onderbouwing van de agendapunten is te vinden in het kennisdossier Destigmatisering.

De opstellers van deze kennisagenda - de [Nationale Jeugdraad](#), het [Nederlands Jeugdinstituut](#) en het [Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie](#) - doen samen met de Werkgroep Jeugd van het [Kennisonsortium Destigmatisering en Sociale inclusie](#) de oproep aan alle partijen die het in hun vermogen hebben een bijdrage te leveren, om onderstaande agendapunten te realiseren.

De Kennisagenda

1. Ontstaan, werking en prevalentie van stigmatisering

- **Onderzoek naar de prevalentie van stigmatisering van kinderen en jongeren met psychische problemen.** Er is nog onvoldoende zicht op het vóórkomen van stigmatisering bij de Nederlandse jeugd. Welke stigmatiserende beelden zijn dominant in Nederland over jongeren met psychische problemen, is er een relatie tussen stigmatisering en de aard van de psychische problematiek en zijn er verschillen per leeftijdsgroep en verschillen tussen jongens en meisjes?
- **Onderzoek naar het ontstaan en de werking van stigmatisering van kinderen en jongeren met psychische problemen.** Welke mechanismen spelen daarbij een rol, op individueel en op groepsniveau? Welke mechanismen zijn kenmerkend voor stigmatisering van jeugd? Dit specificeren naar de verschillende contexten waarbinnen stigmatisering (mogelijk) plaatsvindt, zoals school, gezin en bredere familie, jeugdhulpverlening en de samenleving. Aandacht is nodig voor verschillen in culturele achtergrond. Onderzoek naar volwassenen en internationaal onderzoek biedt hiervoor aanknopingspunten.
- **Onderzoek naar de factoren die het risico op stigmatisering vergroten en de factoren die daar juist bescherming tegen bieden.** Wat maakt een kind kwetsbaar voor stigmatisering en wat maakt hem of haar juist weerbaar?

2. Interventies voor destigmatisering

- **Inventarisatie van werkzame interventies voor destigmatisering onder kinderen en jongeren.** Wat wordt er al wél gedaan in Nederland aan destigmatisering onder kinderen en jongeren en wat zijn daarvan de effecten. Het gaat om interventies op school maar ook in de wijk, online en in andere contexten.
- **Onderzoek naar verschillende effecten van destigmatisering voor jeugd in vergelijking met volwassenen.** Hebben algemene interventies hetzelfde effect op jeugd als op volwassenen? Veel van wat in de Generieke Module Destigmatisering staat is ook van toepassing op stigmatisering en destigmatisering bij kinderen en jongeren. Maar er is duidelijk sprake van lacunes in de kennis van de deze processen bij niet-volwassenen.

- **Onderzoek naar de relatie tussen anti-pestprogramma's en destigmatisering.** Hoe verhouden pesten en stigmatiseren zich tot elkaar en in hoeverre kunnen interventies tegen pesten worden ingezet voor destigmatisering? Over pesten is veel kennis ontwikkeld en er zijn een aantal effectief bewezen interventies voor.

3. Stigmatisering binnen de jeugdhulpverlening

- **Structurele inbedding van het onderwerp stigmatisering in de opleidingen van jeugdhulpverleners en in de werksituatie van professionals, bijvoorbeeld d.m.v. intervisie en de inzet van ervaringsdeskundigen.** Zowel in opleidingen als in de praktijken van professionals is doorgaans weinig ruimte voor reflectie op het thema stigma. Daardoor zijn professionals zich lang niet altijd bewust van zowel hun eigen mogelijk stigmatiserende uitingen als die van anderen en de mogelijkheid die ze als hulpverlener hebben om kinderen en jongeren met de effecten van (zelf)stigma te helpen.
- **Aandacht van jeugdhulpverleners vestigen op het effect van stigmatisering door (groot)ouders.** Het is van belang dat erkend en herkend wordt welke impact de soms stigmatiserende attitude van ouders en grootouders kan hebben en dat ouders op de juiste manier begeleid worden. Daarbij is belangrijk te beseffen dat bij ouders zelf ook angst voor stigma kan spelen.
- **Onderzoek naar het effect van stigmatisering op hulpzoekgedrag van jongeren met psychische problemen.** Angst voor stigma of schaamte voor hulp ontvangen is een veel gesignaleerd probleem. Stigma kan voor jongeren een obstakel vormen voor het zoeken van hulp. Jeugdhulpverleners moeten zich bewust zijn van het bestaan van die drempel.
- **Onderzoek naar de effecten van de inzet van ervaringsdeskundige voorlichters op de attitude van zorgprofessionals.** De inzet van ervaringsdeskundigheid helpt bij destigmatisering. Mogelijk hebben ook hulpverleners baat hierbij en beïnvloedt het hun attitude richting de jeugdige.

4. Zelfstigma

- **Onderzoek naar zelfstigmatisering door kinderen en jongeren met psychische problemen.** Hoe begint zelfstigma en vanaf welke leeftijd? Waar baseren kinderen en jongeren zich op en welke bronnen laten ze juist links liggen? Wat zijn daarbij de verschillen tussen jongens en meisjes? Hoe ziet de wisselwerking tussen zelfstigma en psychische kwetsbaarheid eruit?
- **Onderzoek naar methoden om kinderen en jongeren te helpen met omgaan met (zelf)stigma.** Wat is er bekend in het buitenland en wat is eventueel toepasbaar voor de Nederlandse jeugd?
- **Onderzoek naar de impact van sociale media op zowel zelfstigma als op het maatschappelijke beeld over jongeren met psychische problemen.** (Sociale)

media kunnen zowel een positief als een negatief effect hebben op stigmatisering van jeugd.

- **Inzet van middelen voor lotgenotencontact, in de vorm van (regionale) ontmoetingsplekken en een online platform voor contact en informatie.** Het stimuleren van een positieve benadering van geestelijke gezondheid helpt bij het opbouwen van weerbaarheid tegen stigma en omgaan met zelfstigma. Het is belangrijk plekken te creëren waar je jezelf kan zijn en je talenten ontwikkelen.

mei 2020